

Concertwerving in Vlaanderen

voor oude, klassieke en hedendaagse muziek

Verantwoording

Internationale promotie is een van de speerpunten van Muziek Centrum Nederland. Muziek beperkt zich bij uitstek niet tot landsgrenzen. Om Nederlandse musici en ensembles te helpen de weg in het buitenland te vinden, publiceert Muziek Centrum Nederland met regelmaat landenbrochures. Door middel van deze brochures willen wij hen die geïnteresseerd zijn om in een bepaald land concerten te geven, op bondige wijze inzicht geven in de muzikale infrastructuur en gang van zaken in dat betreffende land. Hoe is de 'mentaliteit' op het gebied van muziek daar, waar vind je gegevens over podia en festivals? Kortom, hoe creëer je de beste kansen voor optredens in dat land?

Muziek Centrum Nederland verwelkomt reacties van lezers. Commentaar, aanvullingen en nieuwe informatie waarmee musici hun voordeel kunnen doen, stellen wij zeer op prijs.

Muziek Centrum Nederland

Rokin 111

1012 KN Amsterdam

Nederland

T +31 (0)20 344 6000

F +31 (0)20 673 3588

info@muziekcentrumnederland.nl

www.muziekcentrumnederland.nl

Muziek Centrum Nederland (MCN) is hét kennis- en promotiecentrum voor de professionele Nederlandse muziekwereld. Een landelijke organisatie die zich inzet voor alle muziekgenres: van pop, jazz, klassiek, hedendaags tot wereldmuziek.

DISCLAIMER: Muziek Centrum Nederland verklaart dat deze publicatie op zorgvuldige wijze en naar beste weten is samengesteld, maar kan niet instaan voor de juistheid of volledigheid van de informatie. Muziek Centrum Nederland aanvaardt dan ook geen enkele aansprakelijkheid voor eventueel geleden schade, van welke aard dan ook, door foutieve vermelding in deze publicatie.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1 Inleiding Vlaanderen	7
2 De Muziekpraktijk	8
2.1 Een korte schets	8
2.2 De muzikale infrastructuur: aanbod en concertorganisaties	9
2.2.1 <i>Vlaamse musici, ensembles en orkesten</i>	9
2.2.2 <i>Concertorganisaties</i>	10
2.3 De Vlaamse blik op Nederland	15
2.4 Contact met programmeurs	17
3 Vlaanderen praktisch	19
3.1 Enkele muziekorganisaties	19
3.2 Cultuuraanbod en media	19
3.3 Feestdagen	20
4 Adressen	21
4.1 Algemene muziekorganisaties	21
4.2 Concertorganisaties per provincie	22
4.3 Festivals	27

Voorwoord

Deze handleiding beoogt de kennis te verdiepen van Nederlandse ensembles en musici van de meest nabije buitenlandse klassieke muziekmarkt. Deze publicatie wil vooral praktisch zijn en is geen verhandeling over het muziekbeleid in Vlaanderen. De bedoeling is dat men hiermee zelf aan de slag gaat om naar mogelijke speelplekken en/of samenwerkingsverbanden te zoeken. Dat betekent: tijd investeren en moeite doen. Ga eens een paar concerten bezoeken in Vlaanderen, probeer er met professionals te praten, stem af op de klassieke radiozender Klara en verdiep je in de Vlaamse dagbladen.

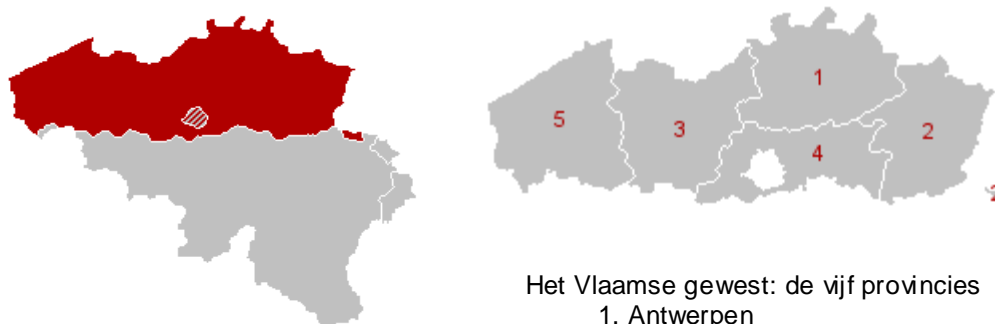
Een aantal personen willen wij hier zeer hartelijk danken voor het beschikbaar stellen van hun tijd en expertise. Met hun waardevolle informatie is deze handleiding mede tot stand gekomen: Jerry Aerts, Herman Baeten, Dirk Coutigny, Steven Demesmaeker, Bart Demuyt, Jelle Dierickx, Piet Menu, Lieve Minten, Lieve Schaubroeck, Luc Vaes, Jan van den Bossche, Xavier Van Damme, Katrien Van Remortel en Marie Paule Wouters

Om het karakter van een praktische handleiding te onderstrepen, zijn bij de genoemde organisaties en podia de websites vermeld. De geïnteresseerde musicus kan dan zo'n organisatie meteen aan een nader onderzoek onderwerpen. Achterin deze brochure zijn alle genoemde organisaties en podia in een overzichtelijke adressenlijst opgenomen.

Leo Dijsselbloem
Muziek Centrum Nederland

1 Inleiding Vlaanderen

België is een land met een zeer complexe staatsstructuur. Sinds 1993 is België een federale staat die is samengesteld uit zogenaamde gewesten en gemeenschappen. Er zijn drie gewesten: Vlaanderen, Wallonië en het hoofdstedelijk gewest Brussel. De gewesten zijn verantwoordelijk voor zaken als economie, landbouw en werkgelegenheid. Het Vlaamse gewest bestaat uit vijf provincies: Antwerpen, Limburg, West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant.

Het Vlaamse gewest: de vijf provincies

1. Antwerpen
2. Limburg
3. Oost-Vlaanderen
4. Vlaams Brabant
5. West-Vlaanderen

Daarnaast bestaan er gemeenschappen, waarbij de taal het uitgangspunt is. Zo zijn er de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en (een kleine) Duitse Gemeenschap (die zich in het gewest Wallonië bevindt). De gemeenschappen gaan over zaken als onderwijs, volksgezondheid, welzijn en cultuur. De Vlaamse gemeenschap wordt gevormd door (de inwoners van) het Vlaamse gewest plus de Nederlandstalige inwoners van Brussel. Dat zijn zo'n 6 miljoen mensen, circa 58% van de totale bevolking in België. Het hoofdstedelijk gewest Brussel heeft ca. 1 miljoen inwoners. Van hen is 15% Nederlandstalig.

Voor Nederlanders is het bekendste onderscheid tussen Vlaanderen en Wallonië uiteraard de taal. Zeker zo interessant is het grote verschil in mentaliteit en daarmee gepaard gaande voorkeuren. Vlamingen geven nogal eens aan Wallonië als buitenland te zien. De twee gewesten hebben gescheiden geldstromen en (via de gemeenschappen) een eigen cultuurbeleid en cultuurbudget. Hoewel in cultureel opzicht uitwisseling en samenwerking voorkomen, zijn het eigenlijk twee volledig gescheiden circuits. In de praktijk blijkt het keer op keer heel lastig om voor '(taal)grensoverschrijdende' culturele projecten geld uit beide gemeenschappen te betrekken. Er bestaan niettemin op cultuurgebied enkele federale instellingen, boegbeelden van de 'Belgische' cultuur. Zij ontvangen financiële ondersteuning van de federale regering en zijn tweetalig. In de muziek zijn dat het Nationaal Orkest van België/Orchestre national de Belgique, Opera De Munt/La Monnaie en het Bozar (Paleis van Schone Kunsten/Palais des Beaux Arts), die zich alle drie in Brussel bevinden.

Voor diegenen die zich verder willen verdiepen in België, Vlaanderen en het Vlaamse cultuurbeleid zijn er de volgende webadressen: www.belgium.be is de website waar algemene informatie over België te vinden is. De website www.vlaanderen.be is de wegwijzer bij het zoeken naar informatie over de dienstverlening en het beleid van de Vlaamse overheid. Dit is een internetportaal dat doorverwijst naar andere websites van Vlaamse overheidsdiensten of -instellingen, o.a. op het gebied van cultuur. Het Vlaamse cultuurbeleid is ondergebracht bij het departement van Cultuur, Jeugd, Sport en Media. www.cjism.vlaanderen.be/cultuur is de startpagina van dit departement.

2 De Muziekpraktijk

2.1 Een korte schets

Dat Vlaanderen dicht bij Frankrijk ligt, weet uiteraard iedereen. Op het gebied van muziek wordt Vlaanderen nogal eens als een overgangsgebied gezien tussen de Germaanse en Franse (Latijnse) cultuur. In de muziekpraktijk kan men dus nogal wat Franse invloed tegenkomen. Zo is het vocabulaire beïnvloed door het Frans: men heeft het nogal eens over *do groot*, *la majeur* etc., over de 'bewegingen' (i.p.v. delen) van een compositie en over de 'creatie' (première) van een werk. De conservatoria hadden het Franse systeem als grondslag. De componist en musicoloog François-Joseph Fétis baseerde als eerste directeur van het Koninklijk Conservatorium (in Brussel) het Belgische muziekleven en zijn conservatorium op het Franse voorbeeld. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het belang dat men aan solfège hecht als basis, en ook uit het allereerst verwerven van techniek om een instrument te bespelen. Overigens is deze houding wel aan het veranderen.

Ook de langdurige operatraditie kan je een Latijnse trek noemen. Deze is veel sterker ontwikkeld dan in Nederland, waar eigenlijk pas sinds (relatief) kort een echt operahuis bestaat. De Munt in Brussel is al lange tijd een internationaal toonaangevend operahuis met spraakmakende producties. Ook zijn er opera's in Antwerpen/Gent (Vlaamse Opera) en in Luik (hoewel dit Wallonië is, de Opéra Royal de Wallonie) die een goede reputatie hebben. Tenslotte is de terminologie die in de muziek/cultuursector wordt gebruikt nogal eens schatplichtig aan het Frans.

Ondanks deze nabijheid van de Latijnse cultuur, is er volgens de geïnterviewden geen significant verschil in (muziek)smaak bij het publiek in vergelijking met Nederland. Beweerd werd wel dat de Vlaming grotendeels behoudend is; een klein deel houdt van avontuur. Maar ook de meeste Nederlanders lopen niet over van enthousiasme voor avontuurlijke muziek. Wel werd er op gewezen dat het Vlaamse publiek in het algemeen iets gereserveerder is in vergelijking met het Nederlandse. Het 'applausgedrag' is anders: de in Nederland zo gangbare staande ovaties komen in Vlaanderen veel minder voor, ook al heeft men het concert erg gewaardeerd.

Uit een onderzoek van Prof. Jan Colpaert en Katrien Lauwerysen¹, onderzoekers aan de EHSAL (Europese Hogeschool van Brussel) bleek dat er in 2004 3.751 klassieke concerten plaatsvonden in Vlaanderen. Dit cijfer is niet uitgesplitst in aandelen van de diverse genres (orkest, opera, kamermuziek). Tussen de jaren 1999 en 2004 was er maar liefst een toename van 26% van het aantal concerten. Het procentuele aandeel van klassieke muziek in het totale concertaanbod verminderde echter, met name door de sterke toename van pop en rock. De publieke belangstelling voor klassieke concerten nam ook toe. Net als in Nederland blijkt het publiek voor klassieke muziek grotendeels boven de 45 jaar te zijn.

Hoewel men in Vlaanderen vergelijkbare discussies voert als in Nederland over vergrijzing van het publiek, effecten van overheidsbeleid en subsidies, het aantal speelplekken etc., lijkt de Vlaamse (klassieke) muzieksector in het algemeen tevreden. Er is in principe genoeg geld; het budget voor klassieke muziek is de laatste jaren gestegen en na het bereiken van een bepaalde artistieke erkenning is het volgens sommigen niet moeilijk te blijven bestaan en geld te krijgen. Maar met dit beeld zal uiteraard niet iedereen het in Vlaanderen eens zijn: denk bijvoorbeeld aan muziekensembles die in een recent verleden ter ziele gingen of hun activiteiten drastisch moesten verminderen wegens het wegvallen van (structurele) ondersteuning.

De aanwezigheid van deze structurele financiële ondersteuning vanuit de Vlaamse gemeenschap is volgens velen zeer zeker de aanzet geweest voor een sterke professionalisering van de muzieksector in de laatste jaren. In 1999 trad het Muziekdecreet

¹ gepresenteerd tijdens de studiedag 'Overall Muziek' in Cultuurcentrum Berchem op 11 mei 2006

van de Vlaamse overheid in werking. Vanaf 2005 bestaat er een overkoepelend Kunstendecreet. Hierin kunnen organisaties, ensembles e.d. voor een langere periode een structurele subsidie aanvragen. Het algemene beeld is dat met de invoering van het (Muziek)decreet de (gemiddelde) kwaliteit van Vlaamse ensembles is gestegen en dat die kwaliteit zich de laatste jaren heeft bestendigd. De structurele subsidie komt vooral de continuïteit (en daardoor kwaliteit) van de ensembles ten goede. Hiermee kan een zakelijk leider of coördinator worden betaald en kunnen projecten worden bekostigd. Volgens sommigen is het zelfs nog nooit zo goed gegaan met het muziekaanbod. Het gevaar van overaanbod ligt op de loer. Dit is iets wat Nederlandse musici en ensembles goed moeten beseffen.

2.2 De muzikale infrastructuur: aanbod en concertorganisaties

2.2.1 Vlaamse musici, ensembles en orkesten

Het aanbod van Vlaamse musici, ensembles en orkesten is in aantal minder groot dan in Nederland, maar niettemin uitgebreid en divers. Op de website van het Muziekcentrum Vlaanderen² (www.muziekcentrum.be) vind je een overzicht van dit aanbod.

Het noemen van enkele namen per genre kan Nederlandse musici en ensembles een indruk geven van de aanwezige kwaliteit in Vlaanderen en welke namen o.a. een rol spelen. Met dit soort namen krijgt men dus te maken als men concerten over de grens wil werven. Belangrijk is de mening bij de gesprekspartners, dat er eigenlijk geen niveauverschil is tussen Vlaamse en Nederlandse ensembles.

Oude muziek

Vlaanderen kent een zeer stevige oude muziekbeweging. De Vlaamse concertzalen besteden over het algemeen meer aandacht aan dit genre dan de Nederlandse. Er zijn op dit gebied internationaal toonaangevende musici als de gebroeders Kuyken (Wieland, gambist; Barthold, traversospeler en Sigiswald, violist en leider van La Petite Bande), Philippe Herreweghe, Jos Van Immerseel, René Jacobs en (grootschalige) ensembles zoals La Petite Bande, Anima Eterna, Collegium Vocale Gent, Il Fondamento, Les Muffatti en jongere ensembles als B'Rock en het Bach Concentus. Naast deze grote(re) gezelschappen zijn er zeer diverse ensembles en musici actief als Ensemble Explorations, Huelgas Ensemble, Blokfluitconsort Mezzaluna, Capilla Flamenca, Encantar, Zefiro Torna, fortepianist Jan Vermeulen en Graindelavoix.

Bach Concentus

Klassiek/gemengd repertoire

o.a. I Solisti del Vento, Spiegel Kwartet, Danel Kwartet, Simoens Pianotrio, Oxalys, de pianisten Jan Michiels en Liebrecht Vanbeckevoort, Houthandel Antwerpen, Trio Horta, Frescamente. Een groot aantal van deze gezelschappen of musici speelt ook hedendaagse muziek. De indruk bestaat dat Vlaamse ensembles sowieso een wat breder repertoire spelen dan Nederlandse.

² voor een korte beschrijving Muziekcentrum Vlaanderen zie paragraaf 3.1, pagina 17

Hedendaags

Het aantal mogelijkheden en belangstelling voor hedendaagse muziek wordt misschien wat minder ingeschat dan in Nederland. Niettemin kent Vlaanderen de laatste jaren een aantal locaties, festivals en uitstekende ensembles die zich met deze expertise bezighouden. Voorbeelden zijn Het Collectief, Spectra Ensemble, Champ d'Action, HERMESensemble, Saxofoonkwartet B!ndman, Ictus Ensemble, Prometheus Ensemble, Apsara Blokfluitkwartet, Aranis, pianist Daan Vandewalle.

Orkesten

deFilharmonie, Brussels Philharmonic/Vlaams Radio Orkest, Symfonie Orkest van de Vlaamse Opera en Symfonieorkest van Vlaanderen.

2.2.2 Concertorganisaties

Vlaanderen is net als Nederland zeer dicht bevolkt (ruim 440 inwoners per km²). Het kent dan ook een behoorlijk dicht netwerk van locaties waar (kamer)muziekconcerten georganiseerd worden. De meeste concerten vinden plaats in de grote gemeenten: Brussel, Antwerpen, Gent en Brugge. Op afstand volgen dan steden als Leuven, Hasselt, Kortrijk, Mechelen en Oostende.

Zo'n uitgebreid netwerk van kamer muziekverenigingen en kunstkringen als wij dat in Nederland kennen, bestaat in Vlaanderen echter niet. Er bestaan kleinschalige initiatieven, maar die zijn minder inzichtelijk dan in Nederland. Wel heeft Vlaanderen een dicht verspreid netwerk van Cultuurcentra. Deze hebben veelal kamer muziek in hun aanbod.

De provincie Limburg brengt het totale aanbod van klassieke concerten structureel in kaart via het initiatief 'Forte'. Dit is een samenwerkingsverband van organisatoren van klassieke muziek gecoördineerd door de provincie. Voor een indruk van de concerten en locaties, zie www.fortelimburg.be. Per seizoen vinden er zo'n 200 klassieke concerten in Limburg plaats.

Om enig inzicht te krijgen in de Vlaamse organisaties en podia (vaak ook 'huizen' genoemd) die concerten organiseren hebben we de volgende indeling gemaakt:

- 1) *Grotere en kleinere concertzalen*
- 2) *Cultuurcentra*
- 3) *'Kleine' concertorganisaties*
- 4) *Kunstencentra*
- 5) *Festivals*

1) De grote(re) concertzalen/organisatoren

Vlaanderen kent een paar grote concertzalen met een uitstekende programmering. In deze zalen is er zowel aandacht voor oude muziek, klassiek/romantisch repertoire als hedendaags. De optredende ensembles en musici zijn (veelal) internationaal, met uiteraard een belangrijk aandeel van ensembles van Vlaamse herkomst:

Antwerpen: deSingel (www.desingel.be) profileert zich onder de noemer 'Internationale Kunstcampus' als hét internationale kunstencentrum van Vlaanderen. Naast muziek zet deSingel zich ook in voor dans, theater en architectuur. Concerten worden veelal gegeven door (internationaal) gerenommeerde namen en ensembles. Er ligt een focus op het begeleiden en tonen van hedendaagse kunstproductie.

Brugge: In het Concertgebouw Brugge (www.concertgebouw.be) is er zowel aandacht voor oude, klassieke en nieuwe muziek, multidisciplinair en eigen producties. Naast gevestigde namen treden er ook talentvolle jongere musici en ensembles op.

Brussel: Bozar (Paleis van Schone Kunsten/Palais des Beaux Arts in Brussel) is een federale instelling (zie Hoofdstuk 1) en dus een tweetalige organisatie (www.bozar.be).

Per seizoen organiseert het Bozar ruim 200 concerten, waarvan een groot

aantal wordt ingenomen door Oude Muziek. Concerten vinden niet alleen plaats in het Paleis voor Schone Kunsten, maar afhankelijk van bezetting en repertoire ook op andere locaties (o.a. Miniemenkerk, Protestantse kapel, Conservatorium).

Gent: De Bijloke (www.bijloke.be) heeft naast symfonische concerten een aantal kamermuziekseries, o.a. gewijd aan strijkkwartetten, kleine bezetting e.d. Ook hier heeft oude muziek een relatief groot aandeel.

Concertgebouw Brugge

Daarnaast bestaan er 'kleinere' concertzalen/organisaties (in omvang en/of programmering), die zeker een interessante programmering hebben:

Antwerpen: AMUZ organiseert een groot aantal concerten op het gebied van de oude muziek (of historically informed performance) (www.amuz.be) en enkele op het gebied van hedendaags en wereldmuziek.

Brussel: Flagey (www.flagey.be) een voormalig omroepgebouw waarin zeer divers geprogrammeerd wordt: jazz, wereldmuziek, hedendaags en klassiek.

Gent: de Handelsbeurs heeft een brede programmering (jazz, pop&rock, wereldmuziek) maar doet ook kamermuziek door het jaar heen (www.handelsbeurs.be).

2) De Cultuurcentra (CC's)

Over heel Vlaanderen verspreid vind je zogenaamde Cultuurcentra (CC's). Zij vormen als het ware de culturele basisstructuur in Vlaanderen. CC's zijn gericht op cultuurspreiding en hebben de opdracht om een breed aanbod te programmeren. Tevens spelen ze een belangrijke rol in het gemeenschapsleven van de gemeente waarin ze gevestigd zijn. Er vinden dus niet alleen (jeugd)theatervoorstellingen, schoolvoorstellingen, dans en concerten e.d. plaats; het is ook de plek voor cursussen, verenigingsleven, repetities en uitvoeringen van bijvoorbeeld de plaatselijke harmonie of fanfare.

Naast de CC's bestaan er Gemeenschapscentra. Gemeenschapscentra stellen voornamelijk hun infrastructuur ter beschikking aan verenigingen, amateurgezelschappen, schoolprogramma's, cursussen e.d. Ze verzorgen daarbij de technische omkadering. Het komt voor dat GC's ook een (beperkte) zelfstandige programmering hebben.

Cultuurcentra worden in drie categorieën ingedeeld:

- zeer grote CC's die zich in de grote steden bevinden (zoals Gent, Brugge, Antwerpen en Brussel) of de grotere provinciale steden met een regionale functie, zoals Turnhout, Mechelen, Hasselt, Genk, Leuven, Aalst, St. Niklaas, Roeselare, Kortrijk (de A-categorie);
- CC's die een soort middenpodia zijn zoals de CC's in Bornem, Eeklo, Lier, Aarschot etc. (de B-categorie)
- kleine(re) CC's in kleine plaatsen als Diksmuide, Brasschaat etc. (de C-categorie)

Cultuurcentra hebben een professionele staf en eigen locatie. Grote CC's hebben meerdere mensen in dienst die ieder een specialisme kunnen ontwikkelen. Kleinere CC's hebben echter een beperkte personele bezetting waardoor er minder expertise aanwezig is op een specialistisch gebied, bijvoorbeeld dat van klassieke muziek. Over het algemeen kan men stellen: hoe groter het cultuurcentrum, hoe meer voorstellingen er plaatsvinden. Het komt voor dat CC's een 'specialisatie' hebben in bepaalde disciplines (dans, muziek). Vaak is zo'n specialisatie iets dat in de loop van de tijd is gegroeid. De programmering van de CC's in de omgeving is ook van invloed op de eigen programmering.

Een aantal CC's heeft een focus op klassieke muziek, d.w.z.: zij hebben een interessant concertaanbod dat een behoorlijk deel van hun totale programmering inneemt. Het Cultureel Centrum Maasmechelen is hiervan een mooi voorbeeld met ruim 60 concerten per seizoen.

CC's hebben vaak een multifunctionele zaal voor het brede aanbod dat ze bieden. Vanwege de matige akoestiek die zo'n zaal kan hebben, is dat voor kamermuziek geen ideale situatie. Een aantal CC's wijkt daarom uit naar geschiktere locaties in de buurt voor hun concerten, zoals kastelen, abdijen of kerken.

Een compleet overzicht van cultuurcentra en gemeenschapscentra vind je op www.cultuurcentra.be of via www.cjism.vlaanderen.be/lokaalcultuurbeleid. Locus is het steunpunt voor lokaal cultuurbeleid, zie www.locusnet.be.

Er bestaat helaas geen lijst van CC's die veel aan klassieke muziek doen. Om je enigszins te helpen volgt hieronder een opsomming.

Provincie Limburg

- CC Hasselt heeft naast kamermuziek vooral ook grote ensembles (www.ccha.be).
- Het reeds genoemde CC Maasmechelen is een voorbeeld van een cultuurcentrum dat gespecialiseerd is in kamermuziek. Hier treedt ook buitenlands aanbod op. (www.ccmaasmechelen.be).
- St. Truiden (CC de Bogaard): beschikt met de Academiezaal over een plek met zeer goede concertakoestiek (www.academiezaal.be) en interessante programmering.
- De CC's van Lommel, Beringen en Peer organiseren ook een aantal kamermuziekconcerten per seizoen. Andere CC's die bij het genoemde 'Forte' initiatief (zie paragraaf 2.2.2) betrokken zijn, zijn o.a. CC Genk, CC Lanaken en CC Het Loo in Tessenderlo.

Provincie Antwerpen

Uiteraard is hier de stad Antwerpen dominant met zijn uitgebreide muziekaanbod (deSingel, Amuz).

- In deze provincie zijn er CC's die klassieke concerten organiseren in Schoten (concerten in het Kasteel van Schoten, www.schoten.be), Bornem: cultuurcentrum Ter Dilft (www.terdilft.be) en Herentals: 't Schaliken (www.schaliken.be)

Kasteel van Schoten

Oost-Vlaanderen

In deze provincie is Gent het muziekcentrum. Buiten Gent vinden er in de provincie Oost-Vlaanderen relatief weinig concerten plaats.

- CC Sint-Niklaas heeft echter een aantal klassieke concerten (www.ccsint-niklaas.be).

West-Vlaanderen

Het Concertgebouw Brugge geeft in deze provincie de toon aan.

- Roeselare (Cultuurcentrum De Spil) heeft een sterke centrumfunctie in West-Vlaanderen, zie www.despil.be.
- Kortrijk: Het aantal concerten in Cultuurcentrum Kortrijk is bescheiden (www.cultuurcentrumkortrijk.be).
- In de provincie West-Vlaanderen bevindt zich ook de Kursaal Oostende (geen CC) (www.kursaaloostende.be). Naast een aanbod van grootschalige concerten lichte muziek, musical, theater en vinden er ook klassiek concerten plaats.

Vlaams-Brabant

Midden in Vlaams-Brabant bevindt zich het hoofdstedelijk gewest Brussel waar veel gebeurt op muziekgebied: het Bozar, het Flagey, het Nationaal Orkest van België, de Munt etc.

In de rand van Brussel bevindt zich een aantal CC's die ondanks dit enorme aanbod in de hoofdstad toch veel concerten organiseren:

- De CC's van Dilbeek/Asse/Ternat doen samen zo'n 20 concerten per seizoen (zie o.a. www.westrand.be).
- CC Strombeek in Grimbergen heeft een focus op oude muziek. De concerten vinden o.a. plaats in de Abdij van Grimbergen (www.ccstrombeek.be).
- Leuven: Cultuurcentrum 30CC. Leuven is de provinciehoofdstad van Vlaams-Brabant en een grote universiteitsstad. Het cultuurcentrum organiseert klassieke concerten (www.30cc.be).

3) 'Kleine' concertorganisaties

Zoals we al schreven: zo'n uitgebreid netwerk van kleinschalige kamermuziekpodia als Nederland heeft, bestaat in Vlaanderen niet. Er bestaan wel kleinschalige initiatieven, maar ze zijn minder zichtbaar dan in Nederland. Voorbeelden zijn West Classic in Ieper (www.westclassic.be), het Festival der Voorkempen (www.festivaldervoorkempen.be), de Middagconcerten in het Kolveniershof in Antwerpen (www.middagconcerten.be) of de Midis Minimes, dagelijkse middagconcerten in de maanden juli en augustus in Brussel (www.midis-minimes.be).

De conservatoria organiseren vaak een eigen reeks concerten, o.a. met docenten maar ook met Belgische en buitenlandse ensembles. Zie bijvoorbeeld de Middagconcerten in de Concertzaal van het Koninklijk Conservatorium in Brussel: www.concertsdemidi.be.

4) Kunstencentra

Kunstencentra zijn vooral productiehuzen of werkplaatsen. Er worden voorstellingen (o.a. op het gebied van theater, dans, maar ook muziek) ontwikkeld die nadien verspreid worden. Voor deze taak krijgen ze structurele ondersteuning, onder meer vanuit het Kunstendecreet. Het zijn in het algemeen gespecialiseerde instanties, op vernieuwing gericht (geen mainstream dus!). Vaak gaan Kunstencentra residencies aan met gezelschappen of ensembles.

Voorbeelden zijn het Kaaitheater in Brussel (www.kaaitheater.be), De Vooruit in Gent (www.vooruit.be), De Werf in Brugge (www.dewerf.be, vooral op jazz gericht) en Stuk in Leuven (www.stuk.be).

5) Festivals

Vlaanderen heeft een aantal interessante muziekfestivals. Een deel daarvan heeft als doel het programmeren van grensverleggende producties. Een aantal is juist aan oude muziek gewijd, – een sterke tak in Vlaanderen.

Festivals met een profiel van hedendaagse muziek zijn: Ars Musica (Brussel) www.arsmusica.be; het tweetalig KunstenFESTIVALdesArts (Brussel) www.kfda.be; het Vooruit Geluid Festival in Gent, dat plaatsvindt in het bovengenoemde Kunstencentrum De Vooruit; het Transit Festival in Leuven (onderdeel van het Festival van Vlaanderen – zie aldaar).

Voor oude muziek bestaan er o.a. de volgende initiatieven:

Er zijn twee grote oude muziekfestivals die onderdeel zijn van het Festival van Vlaanderen: MAfestival in Brugge en Laus Polyphoniae in Antwerpen.

Interessant is ook de jaarlijkse Dag Oude Muziek op de laatste zondag in juni (in Alden Biesen in de provincie Limburg) (www.musica.be).

Het Festival van Vlaanderen

Dit festival verdient om meerdere redenen een nadere toelichting. Het is voor buitenlanders – en niet alleen voor hen – een prestigieuze naam met aantrekkelijke programma's; een van de visitekaartjes van de muziek in Vlaanderen. Het is tegelijkertijd voor buitenstaanders een nogal complexe organisatie, met acht zelfstandige afdelingen. De naam Festival van Vlaanderen functioneert als een soort merknaam voor promotie. De acht afdelingen van het Festival zijn zelfstandige organisaties (aparte VZW's, oftewel stichtingen) en hebben hun eigen directie. Wel is er een koepel voor overleg. De afdelingen hebben ook aparte subsidie-dossiers voor het Kunstendecreet en elke afdeling heeft haar eigen festivalperiode en programmering. De externe communicatie van de acht onafhankelijke afdelingen wordt gemeenschappelijk gedaan. De website www.festival.be biedt die inzicht in de afdelingen en hun programmering. Enkele afdelingen hebben daarnaast ook een eigen website.

De acht afdelingen zijn:

1. Brussel: met als merknaam KlaraFestival van Vlaanderen (www.klarafestival.be).

Brussel is een omroepfestival: in coproductie met de klassieke radiozender Klara en concertzaal Bozar treden er nogal wat grote namen en orkesten op. Klara zendt deze concerten veelal rechtstreeks uit. Niettemin is er ook plaats voor kleinschaligere concerten, bijvoorbeeld in het initiatief 'Living Room Music'. Dit zijn huisconcerten (enkele miniconcerten achter elkaar) die veelal in de buitenwijken van Brussel plaatsvinden.

2. Gent: (www.festivalgent.be) Gent is eerder een stadsfestival met o.a. het evenement 'OdeGand' en eigen producties. Daarnaast zijn er concerten door orkesten en bekende namen. De afdeling Gent organiseert onder de noemer Festival+ ook een groot aantal concerten op locatie in de provincie Oost-Vlaanderen in de maanden september/oktober. Optredende ensembles zijn vooral Vlaams.

Logo KlaraFestival 2010

3. Limburg: Concerten vinden vooral plaats in en rond Tongeren. De merknaam hier is Basilica Festival. De concerten zijn gemeleerd van samenstelling.
4. Antwerpen: bestaat uit het jaarlijkse oude muziekfestival 'Laus Polyphoniae'.
5. Brugge: heeft het MA festival (www.mafestival.be) waar de internationale wedstrijden een belangrijk onderdeel van zijn.
6. Mechelen: de programmering van deze afdeling is gemengd; ook met concerten op diverse locaties in de provincie Antwerpen.
7. Vlaams-Brabant/Leuven: deze afdeling richt zich met 'Novecento' op de klassiekers van de 20ste-eeuwse muziek. De nieuwste (21ste-eeuwse) muziek krijgt aandacht onder de naam 'Transit'. Daarin zijn veel premières van zowel Vlaamse als buitenlandse componisten. Beide onderdelen vinden plaats in de maanden september/oktober in Leuven. Daarnaast organiseert deze afdeling zo'n 20 concerten in samenwerking met lokale organisaties in Vlaams-Brabant. In deze concerten treden voornamelijk Vlaamse musici en ensembles op met een meer traditioneel repertoire.
8. Kortrijk: biedt een mix van oude en hedendaagse muziek, met speciale aandacht voor geluidskunst ('Klinkende Stad; Resonance').

Elk jaar brengt het Festival van Vlaanderen een brochure uit met daarin een geselecteerd aanbod dat naar concertorganisaties in de provincie gaat. De concertorganisaties kunnen deze ensembles afnemen; de concerten vinden dan plaats in het kader van het Festival van Vlaanderen (Gent, Vlaams-Brabant en Mechelen onder de naam Festival+) en worden door het Festival publicitair ondersteund. In dit aanbod, dat de artistieke leiding van het Festival selecteert, kunnen ook Nederlandse ensembles zitten.

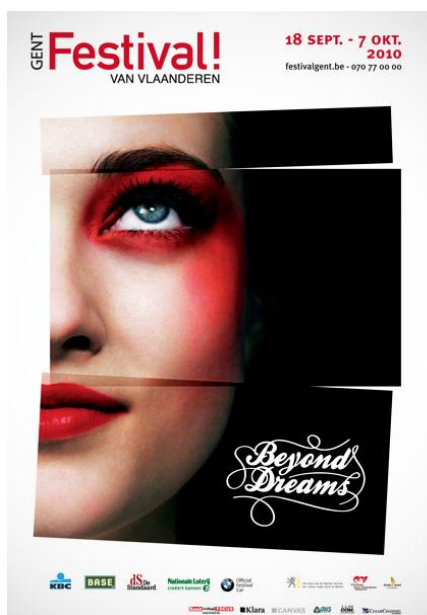
2.3 De Vlaamse blik op Nederland

Hoe denken de Vlaamse muziekprofessionals over Nederland. Hebben programmeurs kennis van het Nederlandse aanbod en zo ja, hoe waarderen zij het? En – misschien het allerbelangrijkste: hoe denken zij dat Nederlandse ensembles een bijdrage kunnen leveren aan het concertaanbod in Vlaanderen?

De programmeurs van de toonaangevende en/of gespecialiseerde podia/festivals zijn in het algemeen goed op de hoogte van wat er zich in Nederland afspeelt. Men doet veel aan prospectie (onderzoek) of men heeft zijn netwerk en contactpersonen om zich van nieuwe ontwikkelingen op de hoogte te houden (met name op het gebied van oude muziek). Belangrijke gebeurtenissen, zoals bijvoorbeeld het Festival Oude Muziek in Utrecht, spraakmakende voorstellingen tijdens het Holland Festival e.d., zijn redenen om naar Nederland af te reizen en de oren en ogen de kost te geven en zijn/haar netwerk hier aan te spreken. Uiteraard beperkt de kennis zich dan tot de 'bovenlaag', want men kijkt vooral wat er tijdens 'grote' gebeurtenissen of speciale projecten gebeurt. Dat is niet zo verwonderlijk; programmeurs van grote concertzalen of festivals gaat het in eerste instantie om absolute kwaliteit. Met andere woorden: het referentiekader is internationaal. Net als in Nederland geldt ook in Vlaanderen dat hoe groter en prestigieuzer de concertzaal of het festival is, hoe meer (top)kwaliteit de doorslaggevende factor is. Om het helder te stellen: een Nederlands strijkkwartet bijvoorbeeld wordt vergeleken met ander buitenlands aanbod (Kronos Kwartet, Hagen Kwartet etc.) en eigen hoogwaardig aanbod (Spiegel Kwartet, Quatuor Danel). Sommige programmeurs zeiden dat men voor bepaald concertaanbod (vooral de 'traditionele' bezettingen als kwartetten of pianisten) eerder kijkt naar Duitsland of Frankrijk dan naar Nederland.

Bij de 'kleinere' podia zoals bijvoorbeeld de Cultuurcentra is de kennis van het Nederlandse aanbod, de kwaliteit en de namen, in het algemeen (veel) minder. Meerdere programmeurs gaven aan dat Nederlandse ensembles sowieso te weinig bekend zijn in Vlaanderen. Men zou beter op de hoogte moeten worden gebracht; men ontvangt bijvoorbeeld erg weinig aanbiedingen uit Nederland. Vooral ook jongere ensembles uit Nederland ontbreken in

Vlaanderen, terwijl er bij diverse initiatieven van o.a. het Festival van Vlaanderen en allerlei middagconcerten best mogelijkheden zouden kunnen liggen.

Affiche Festival van Vlaanderen / Gent 2010

Zoals eerder vermeld, het eigen Vlaamse aanbod is de afgelopen jaren zeer divers geworden en ook kwalitatief gegroeid. Van Nederlands aanbod wordt niet meer a priori de factor 'kwaliteit' als een onderscheidend iets genoemd. In paragraaf 2.2.1 wezen wij er al op dat er eigenlijk sowieso geen niveauverschil meer wordt ervaren tussen Nederlandse en Vlaamse ensembles.

Wat wordt genoemd als kwalitatief (zeer) goed uit Nederland? Hoog geschat wordt de Nederlandse orkestcultuur met namen als het Koninklijk Concertgebouworkest en het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Iets wat we vaak misschien zelf vergeten: Nederland wordt wel als het orgelland van de wereld gezien. Verder noemt men de hoeveelheid kamermuziek; zowel het aantal concerten als het aantal ensembles. Op het gebied van de oude muziek worden de bekende en grote namen genoemd zoals het Orkest van de Achttiende Eeuw/Frans Brüggen, Amsterdam Baroque Orchestra/Ton Koopman, Gustav Leonhardt en kleinere ensembles als Nachtmusique, Ensemble Schönbrunn, Musica ad Rhenum. Op het gebied van de hedendaagse muziek zijn dat o.a. het AskolSchönberg Ensemble, Reinbert de Leeuw.

Er bestaat geen toverformule voor het verkrijgen van concerten in Nederland; voor concerten in het buitenland dus al helemaal niet. Wat in Nederland geldt, geldt uiteraard ook voor het buitenland, en dus Vlaanderen. Pleeg research en ga netwerken. Ga ook structureel te werk, maak een plan van aanpak. Men zal er tijd in moeten steken voordat er wat uit kan komen. Herhaling zal eerder effect hebben. Houd organisatoren via nieuwsbrieven of speellijsten op de hoogte van de activiteiten.

Over het algemeen is de mening dat 'echte diamanten' wel door de sleutelfiguren opgemerkt en opgepakt worden. Bij grote concertzalen en festivals is er altijd interesse in musici en ensembles van hoge kwaliteit, met charisma, met ideeën en 'toegevoegde waarde'. De reden om musici of ensembles te engageren is veelal een optelsom van de delen. Men kan (of moet) zichzelf de vraag stellen: wie of wat kan de ingang zijn in een nieuw (ander) land: een sleutelfiguur, een concertorganisatie of een ensemble/musicus? Hierbij moet men zich in alle eerlijkheid afvragen: waar staat mijn ensemble en zijn we 'goed genoeg' (d.w.z. op het niveau van de concertlocatie of serie waarop men wil mikken)?

Afhankelijk van het niveau of inhoud zijn er 'instroomkanalen'. Een voorbeeld: je bent een jong, getalenteerd ensemble. Welke personen en organisaties zijn op zoek naar nieuwe talenten en nieuwe ontwikkelingen? Een goede tip is en blijft in dit verband: op welke locaties spelen Vlaamse ensembles die vergelijkbaar zijn met het eigen ensemble? Kies daarvan drie of vier concertorganisaties uit en ga er een gesprek mee aan.

Nederlandse ensembles zouden interessant kunnen zijn voor de 'broodnodige variatie', zoals een programmeur dat noemde. Als je elk jaar hetzelfde moet programmeren, ben je op een gegeven moment uitgekeken op het aanbod uit eigen land. Dit loopt echter niet zo'n vaart, gezien het behoorlijk uitgebreide Vlaamse aanbod.

We schreven al dat het publiek in Vlaanderen, net als in Nederland, vergrijst. Als reactie hierop zie je dat sommige organisatoren (enigszins) van profiel veranderen. Men gaat 'aparte

dingen' organiseren; concerten, manifestaties e.d. die de participatiegraad van jongeren kunnen verhogen. Er is dus zeker behoefte aan aanbod dat daarop inspeelt. Men zou dit een contextuele invulling kunnen noemen: het minder vastzitten aan de traditionele concertzaalsetting. Ensembles met een frisse kijk op klassieke muziek, met initiatieven gericht op het contextuele zouden een kans kunnen maken.

En uiteraard is er belangstelling voor datgene wat men in Vlaanderen zelf nog niet heeft. Dat zou bijvoorbeeld bezetting kunnen zijn, dat kan het concept zijn of een combinatie van beide. Er liggen wellicht ook mogelijkheden in de bereidheid om opdrachten aan Vlaamse componisten in première te brengen. Welk Nederlands ensemble zou zo'n opdrachtwerk willen spelen? Men moet zich hier wel goed in verdiepen en willen spelen wat 'de programmeur' wil.

Meerdere mensen zien mogelijkheden in samenwerking; men zou de culturele markt van Vlaanderen en Nederland eigenlijk veel meer als een eenheid moeten benaderen. De praktijk wijst uit dat dit niet altijd eenvoudig is, maar wel een mogelijkheid kan zijn om naamsbekendheid in het buitenland op te bouwen.

Voor cultuurcentra werden twee redenen genoemd om buitenlands/Nederlands aanbod te programmeren.

1. naam en kwaliteit van het ensemble; een Nederlands strijkkwartet bijvoorbeeld moet dus minstens het equivalent zijn van, zo niet beter zijn dan, een vergelijkbaar Vlaams ensemble.
2. de bezetting en het programma. Een aansprekend voorbeeld hiervan (uiteraard in combinatie met de kwaliteit van het ensemble, reden 1) is het programma dat het Nederlands Blazers Ensemble met Bart Moeyaert heeft gemaakt. Dit is ook in Vlaanderen veel gegaan. Natuurlijk speelt de keuze voor Bart Moeyaert, stadsdichter van Antwerpen en schrijver, naast de kwaliteit van het NBE, een belangrijke en aantrekkelijke rol.

Tot slot, waar zit men in Vlaanderen zeker niet op te wachten? Op projecten en voorstellen die al gedaan zijn. Dit lijkt logisch, maar het komt toch nog al te vaak voor dat concertorganisaties een voorstel krijgen van een project waaraan in een recent verleden aandacht is besteed. Oriëntatie en research (je huiswerk doen!) zijn en blijven belangrijk. En in het verlengde daarvan: projecten die Vlaamse ensembles zelf (uitstekend) doen, bijvoorbeeld een project rond Karel Goeyvaerts (Vlaams componist, 1923-1993), kan men beter achterwege laten.

2.4 Contact met programmeurs

In Vlaanderen worden zaken veelal rechtstreeks met de ensembles gedaan. Zeker de structureel ondersteunde ensembles hebben een zakelijk leider of coördinator in dienst. Het aantal impresariaten is kleiner dan in Nederland. Bekende impresariaten zijn o.a. Arien Arts & Music Management (www.arien-artists.com) en Weinstadt Artists Management (www.concerts-weinstadt.com). Zij vertegenwoordigen veelal de internationale ensembles en solisten. Ook zijn er enkele kleinere, vaak 'eenmansimpresariaten', die optreden voor beginnende ensembles.

De programmeurs met wie gesproken is, gaven aan een verzorgd dossier zeer op prijs te stellen. Dat wil zeggen: een goede aanbiedingsbrief met enkele overtuigende

programmavoorstellen en achtergrondinformatie, liefst begeleid met een CD (of DVD) en (indien mogelijk) een uitnodiging om het ensemble in kwestie tijdens een concert te kunnen beluisteren. Want men wil zich niet alleen door de 'studiokwaliteit' van de CD laten overtuigen, ook de podiumpresentatie telt.

Het kan geen kwaad erop te wijzen dat in Vlaanderen een iets andere onderhandelcultuur heerst dan in Nederland. Men zou de mentaliteit iets meer Latijns of Zuid-Europees kunnen noemen (zie ook inleiding). Vlamingen vinden Nederlanders nogal direct. In Vlaanderen bouw je eerst een band met iemand op; je gaat niet meteen je plannen ontvouwen. In vergelijking met Nederland, waar het gelijk zaken doen is, kennen onderhandelingen een wat langzamer proces. Tegelijkertijd moet worden opgemerkt dat een aantal Vlamingen het juist wel weer verfrissend vindt om met Nederlanders snel tot concrete resultaten te kunnen komen. Meer algemene informatie over ondernemen en zakendoen in België vind je op de website van de Economische Voorlichtingsdienst (www.evd.nl)

3 Vlaanderen praktisch

3.1 Enkele muziekorganisaties

Muziekcentrum Vlaanderen (Brussel)

Het Muziekcentrum Vlaanderen is het officiële steunpunt voor de professionele muzieksector in Vlaanderen. Deze organisatie biedt o.a. informatie en begeleiding aan de Vlaamse muzieksector. Een belangrijke taak is ook de promotie hiervan. Deze promotie betreft niet alleen klassieke muziek, maar ook de andere genres als jazz, rock, wereldmuziek en populaire muziek.

Nederlandse musici die meer inzicht willen krijgen in het muziekleven in Vlaanderen moeten zeker de website van deze organisatie bezoeken. Op www.muziekcentrum.be is een schat aan gegevens te vinden over ensembles, podia, festivals, componisten etc.

Jaarlijks organiseert Muziekcentrum Vlaanderen de *Staten Generaal van de Klassieke Muziek*: een dag (rond 1 december) met presentaties, discussie en showcases en een groot netwerkmoment voor de klassieke muzieksector in Vlaanderen.

In 2008 had MCN een uitwisselingsproject met Muziekcentrum Vlaanderen: drie Vlaamse ensembles traden op tijdens de Dag van de Kamermuziek 2008, drie Nederlandse ensembles speelden vervolgens voor Vlaamse programmeurs op de Staten Generaal 2008.

Het Muziekcentrum Vlaanderen werkt ter ondersteuning van Vlaamse musici, ensembles en groepen. *Er is géén consultancy voor Nederlandse musici.*

Musica (Neerpelt)

Musica is een zogenaamd impulscentrum dat zich vooral richt op muziekeducatie van kinderen, amateurs maar ook professionals. Voor de professionele musicus met specialisatie oude muziek is een aantal zaken interessant: zo organiseert Musica o.a. de jaarlijkse Dag Oude Muziek in Alden Biesen i.s.m. het Festival van Vlaanderen Limburg en de International Young Artist's Presentation. Daarbij kunnen geselecteerde jonge ensembles zich laten coachen. Zij kunnen zich vervolgens, tijdens het Festival Laus Polyphoniae, voorstellen aan een internationale vertegenwoordiging uit de oude muziekwereld. Zie: www.musica.be

Hedendaagse componisten

Wil je je verdiepen in hedendaagse Vlaamse componisten dan is, naast het overzicht op de website van het Muziekcentrum Vlaanderen, www.comav.be een goed begin. Dit is de website van Componisten Archipel Vlaanderen. Deze in 2003 opgerichte belangvereniging wil 'een constructieve bijdrage leveren tot het creëren van een gunstig klimaat voor muziek van Vlaamse componisten'. Er zijn zo'n 150 componisten bij aangesloten. Op het alfabetisch overzicht van componisten kun je doorklikken naar individuele websites. Ook interessant in dit verband is Matrix, het informatie- en documentatiecentrum nieuwe muziek in Leuven. Op de website www.matrix-nieuwe-muziek.be vind je een schat aan gegevens over hedendaagse Vlaamse componisten. Je kunt ook zoeken op een online catalogus.

3.2 Culturaanbod en media

De website www.uitinVlaanderen.be biedt de mogelijkheid om een inzicht te krijgen in het omvangrijke culturaanbod in Vlaanderen. Zie kopje Kijken en Luisteren: muziek.

De radiozender KLARA is de Vlaamse tegenhanger van Radio 4. Het is een actieve factor in het muziekleven. Klara zendt veel live concerten uit, met name oude muziek (www.klara.be). Ze zijn coproducent van het KlaraFestival van Vlaanderen in Brussel.

Van de landelijke dagbladen besteden De Standaard (www.standaard.be) en De Morgen (www.demorgen.be) de meeste aandacht aan cultuur. In beide kranten verschijnen regelmatig artikelen over muziek zoals recensies en besprekingen van CD's.

3.3 Feestdagen

België kent naast de in Nederland bekende algemene feestdagen zoals Nieuwjaarsdag, Pasen, Hemelvaart, Pinksteren en de Kerstdagen, nog de volgende bijzondere dagen:

1 mei: Dag van de arbeid

11 juli: Feestdag van de Vlaamse gemeenschap

21 juli: Belgische nationale feestdag

15 augustus: Maria Hemelvaart

27 september: Feestdag van de Franstalige gemeenschap

1 november: Allerheiligen

11 november: Wapenstilstand 1918 (eerste wereldoorlog)

4 Adressen

4.1 Algemene muziekorganisaties

Muziekcentrum Vlaanderen

Steenstraat 25

B-1000 BRUSSEL

T +32-(0)2-5049090

F +32-(0)2-5028103

E info@muziekcentrum.be

I www.muziekcentrum.be

[NB: geen consultancy voor Nederlandse musici]

Componisten Archipel Vlaanderen

Bijlokevest 39

B-9000 GENT

T +32-(0)9-2238750

E voorzitter@comav.be

I www.comav.be

Musica

Toekomstlaan 5B

B-3910 NEERPELT

T +32-(0)11-610510

F +32-(0)11-610511

E info@musica.be

I www.musica.be

Jeugd en Muziek Vlaanderen

Baron Hortastraat 13

B-1000 BRUSSEL

F 32-(0)2 5078437

www.jeugdenmuziek.be

4.2 Concertorganisaties per provincie

ANTWERPEN

deSingel

Jan Van Rijswijcklaan 135
B-2018 ANTWERPEN
T +32-(0)3- 244 1920
F +32-(0)3-244 1959
E info@desingel.be
I www.desingel.be

Amuz

Administratief adres:
Everdijstraat 12
B-2000 ANTWERPEN
T +32-(0)3-202 4669
F +32-(0)3-202 4664
E info@amuz.be
I www.amuz.be

Middagconcerten Antwerpen

Kolveniersstraat 20
B-2000 ANTWERPEN
T +32-(0)3- 6586886
E middagconcerten.antwerpen@skynet.be
I www.middagconcerten.be

Cultuurcentrum Schoten

Verbertstraat 7
B-2900 SCHOTEN
T +32-(0)3-6802340
E cultuurdienst@schoten.be
I www.schoten.be

Cultuurcentrum 't Schaliken

Augustijnenlaan 30
2200 Herentals
T +32 (0)14-28 5050
F +32 (0)14-21 7828
E info@herentals.be
I <http://www.herentals.be/fb111aleb445cgm1sdm129.aspx>

Cultuurcentrum Ter Dilft

Sint-Amandsesteenweg 41
B-2880 BORNEM
T +32-(0)3-890 6930
F +32-(0)3-890 6931
E info@terdilft.be
I www.terdilft.be

LIMBURG

Academiezaal / Cultuurcentrum De Bogaard

Plankstraat 8
B-3800 SINT-TRUIDEN
T +32-(0)11-69 3990
E info@academiezaal.be
I www.academiezaal.be

Cultuurcentrum de Adelberg

Adelbergpark 1
B-3920 LOMMEL
T +32-(0)11-553511
F +32-(0)11-553514
E reservaties@ccadelberg.be
I www.ccadelberg.be

CultuurCentra Beringen Casino

Kioskplein 25
B-3582 BERINGEN
T +32-(0)11-450310
E reservaties.cultuur@beringen.be
I www.ccberingen.be

Cultuurcentrum Genk

Dieplaan 2
B-3600 GENK
T +32-(0)89-653870
E cultuurcentrum@genk.be
I www.cultuurcentrumgenk.be

Cultuurcentrum Hasselt

Kunstlaan 5
B-3500 HASSELT
T +32-(0)11-229931
F +32-(0)11-243207
E cch@ccha.be
I www.cchasselt.be

Cultuurcentrum het Loo

Vismarkt z/n
B-3980 TESSENDERLO
T +32-(0)13-355320
F +32-(0)13-675088
E info@cchetloo.be
I www.cchetloo.be

Cultuurcentrum Maasmechelen

Koninginnelaan 42
B-3630 MAASMECHELEN
T +32-(0)89-769797
F +32-(0)89-769799
E info@ccmaasmechelen.be
I www.ccmaasmechelen.be

Cultuurcentrum 't Poorthuis

Zuidervest 2a
B-3990 PEER
T +32-(0)11-610720
E cc@peer.be
I www.peer.be

OOST-VLAANDEREN***De Bijloke Gent Muziekcentrum Gent***

Bezoekadres:
Jozef Kluyskensstraat 2
B-9000 GENT
Postadres:
Bijlokekaai 7
B-9000 GENT
T +32-(0)9-2336878
F +32-(0)9-2256582
E info@debijloke.be
I www.bijloke.be

Handelsbeurs Concertzaal

Kouter 29
B-9000 GENT
T +32-(0)9-2659160
F +32-(0)9-2335576
E info@handelsbeurs.be
I www.handelsbeurs.be

Kunstencentrum Vooruit

Sint-Pietersnieuwstraat 23
B-9000 GENT
T +32-(0)9-2672820
F +32-(0)9-2672830
E info@vooruit.be
I www.vooruit.be

Cultuurcentrum Sint Niklaas

Grote Markt 1
B-9100 SINT NIKLAAS
T +32-(0)3 760 9150
F +32-(0)3-7660882
E cultureelcentrum@sint-niklaas.be
I www.ccsint-niklaas.be

VLAAMS-BRABANT***Cultuurcentrum Westrand***

Kamerijklaan z/n
B-1700 DILBEEK
T +32-(0)2-4662030
F +32-(0)2-4668089
E info@westrand.org
I www.westrand.be

Cultuurcentra Strombeek

Gemeenteplein
B-1853 GRIMBERGEN
T +32-(0)2-2630343
F +32-(0)2-2630344
E info@ccstrombeek.be
I www.ccstrombeek.be

Cultuurcentrum 30 CC

Brusselsestraat 63
B-3000 LEUVEN
T +32-(0)16-238427
F +32-(0)16-291215
E info@leuven.be
I www.30cc.be

Kunstencentrum Stuk

Naamsestraat 96
B-3000 LEUVEN
T +32-(0)32-16320300
F +32-(0)32-16320330
E info@stuk.be
I www.stuk.be

WEST-VLAANDEREN**Concertgebouw Brugge**

't Zand 34
B-8000 BRUGGE
T +32-(0)50-476999
F +32-(0)50-476985
E info@concertgebouw.be
I www.concertgebouw.be

West Classic

Grote Markt 4
B-8900 IEPER
T +32-(0)57-228810
E info@westclassic.be
I www.westclassic.be

Cultuurcentrum Kortrijk

Schouwburgplein 14
B-8500 KORTRIJK
T +32-(0)56-239850
F +32-(0)56-239858
E schouwburg@kortrijk.be
I www.cultuurcentrumkortrijk.be

Kursaal Oostende

Monacoplein
B-8400 OOSTENDE
T +32-(0)59-295050
E info@kursaaloostende.be
I www.kursaaloostende.be

Cultuurcentrum De Spil

H. Spilleboudreef 1
B-8800 ROESELARE
T +32-(0)51-265700
E info@despil.be
I www.despil.be

BRUSSEL (HG)

Bozar

Paleis voor schone kunsten Brussel
Ravensteinstraat 23
B-1000 BRUSSEL
T +32-(0)2-5078444
F +32-(0)2-507 82 95
E info@bozar.be
I www.bozar.be

Flagey

Belvédèrestraat 27
B-1050 BRUSSEL
T +32-(0)2-6411010
E info@flagey.be
I www.flagey.be

Kaaitheater

Akenbaai 2
B-1000 BRUSSEL
T +32-(0)2-015858
F +32-(0)2-2015965
E info@kaaitheater.be
I www.kaaitheater.be

Middagconcerten

Wolstraat 20
B-1000 BRUSSEL
T +32-(0)2-5128247
F +32-(0)2-5129936
E mid.concert@skynet.be
I www.concertsdemi.be

4.3 Festivals

Ars Musica

Louiza Galerij 203/1
B-1050 BRUSSEL
T +32-(0)2-2192660
F +32-(0)2-2198814
E info@arsmusica.be
I www.arsmusica.be

KunstenFestivaldesArts

Handelskaai 18
B-1050 BRUSSEL
T +32-(0)2-2190707
F +32-(0)2-2187453
E info@kfda.be
I www.kfda.be

Festival van Vlaanderen Antwerpen

Laus Polyphoniae

Everdijstraat 12
B-2000 ANTWERPEN
T +32-(0)3-2024660
F +32-(0)3-2024664
E flanders.festival@stad.antwerpen.be
I www.festivalvanvlaanderen.be

Festival van Vlaanderen Brugge

Musica Antiqua

't Zand 34
B-8000 BRUGGE
T +32-(0)50-332283
F +32-(0)50-345204
E info@mafestival.be
I www.mafestival.be

Festival van Vlaanderen Internationaal Brussel

Klarafestival

Ravensteinstraat 60
B-1000 BRUSSEL
T +32-(0)2-5489595
F +32-(0)2-5489590
E info@festival.be
I www.klarafestival.be

Festival van Vlaanderen Gent

Kleine Gentstraat 46
B-9051 GENT
T +32-(0)9-2439494
F +32-(0)9-2439490
E info@festival.be
I www.festivalgent.be

Festival van Vlaanderen Kortrijk
Secretariaat: Conservatoriumplein 1
B-8500 KORTRIJK
T +32-(0)56 226450
E info@festivalkortrijk.be
I www.festivalkortrijk.be

Festival van Vlaanderen Limburg
Basilica
Vlasmarkt 4
B-3700 TONGEREN
T +32-(0)12-23 57 19
F +32-(0)12-264126
E info@basilica.be
I www.festivalvanvlaanderen.be

Festival van Vlaanderen Mechelen
Huis De Zalm
Zoutwerf 5
B-2800 MECHELEN
T +32-(0)15-262341
F +32-(0)15 262343
E mechelen@festival.be
I www.festivalvanvlaanderen.be

Festival van Vlaanderen Vlaams-Brabant
Novecento / Transit
Brusselsestraat 63
B-3000 LEUVEN
T +32-(0)16-200540
F +32-(0)16-205224
E festival.vlaams.brabant@skynet.be
I www.festivalvanvlaanderen.be

Festival Der Voorkempen
E info@festivaldervoorkempen.be
I www.festivaldervoorkempen.be